

is van Uw besluiten en besprekingen betreffende Uw verhouding tot onze kerken kennis te nemen.

We hebben goede nota genomen van Uw aanvaarding van ons voorstel om niet direct tot publicatie van onze correspondentie over te gaan, maar deze uit te stellen tot een nader te bepalen tijdstip, in en na onderling overleg.

Nader ingaande op de inhoud van Uw schrijven komen we ten eerste tot het punt, dat wij als het belangrijkste aangaven, n.l. de uitspraak van Uw Synode, 1946, betreffende het niet meer voor Uw rekening nemen van de Verklaring van Utrecht 1905.

We kunnen ons ten volle indenken, dat U als Deputaten tot geen andere uitspraak kunt komen en ons verwijst naar de betreffende artikelen uit de Acta Uwer Synode, die ons trouwens niet onbekend waren. Formeel hebt U volkomen gelijk om hiermee te volstaan. Maar materieel zijn we met Uw opmerking niets verder gekomen.

Het feit blijft bestaan, dat U een uitspraak deed t.a.v. de Verklaring van 1905, die voor onze Chr. Gereformeerde Kerken onbevredigend is. U hebt niet radicaal afscheid genomen van 1905. Formeel hebt U zich verwijderd van 1905, materieel niet.

Dit klemmt voor ons te meer, omdat we in de Acta Uwer Synode lezen, dat wel ter tafel is geweest het voorstel om de verklaring van 1905 terug te nemen. We vragen ons af: waarom is dit voorstel niet aangenomen? De desbetreffende discussie levestigt de zo juist uitgesproken gedachte, dat de mogelijkheid is opengelaten voor een opvatting van „1905” als tot dusver gangbaar was. Voor ons blijft dit een moeilijkheid, ook na de verwijzing Uwerzijds naar de Acta; een moeilijkheid, die voor ons volledig uit de weg geruimd moet worden.

In antwoord op Uw vraag: hebben Uw Kerken zelf in een officiële synodale uitspraak verklaard, dat zij de dogmatische uitspraken van 1905 in strijd achten met de Heilige Schrift en de Gereformeerde Belijdenis? verwijzen we U, omdat het hier de leer der veronderstelde wedergeboorte raakt:

1e. naar het bezwaarschrift van onze vaders van 1892, die hun laatste bezwaar aldus formuleerden: Eindelijk is het ons een overwegend bezwaar voor gereformeerd te erkennen, wat door voorgangers der Doleerende Kerken is uitgesproken en geleerd omtrent wedergeboorte en den Heiligen Doop.

2e. naar de uitspraak onzer Synode van 1893 — Artikel 45 —: De Synode oordeelt dat het gevoelen van de leer der wederkomst des Zaligmakers om duizend jaren zichtbaar en lichamelijk op aarde te regeren, geene leer der Gereformeerde Kerk is, noch ook de steeds meer doordringende leer omtrent de veronderstelde wedergeboorte bij den doop.

Een aparte verklaring onzerzijds, t.a.v. 1905 was niet nodig; anxieties 1905 voor ons nimmer enige betekenis gehad heeft.

Bovendien stellen we er prijs op te verklaren, dat wij altijd gestaan hebben op de bodem van Schrift en Belijdenis. Van dit standpunt uit, dat de rijkdom der Chr. Geref. Kerken geweest is vanaf 1834, was het ons onmogelijk de leer der veronderstelde wedergeboorte als schriftuurlijk en confessioneel te kwalificeren. Juist dit positieve beginsel is in strijd met de Verklaring van 1905, die we dan ook om deze reden karakteriseren als onschriftuurlijk en niet in de Belijdenis gegrond.

Ten aanzien van Uw tweede vraag of wij menen dat de Kerken niet genoeg hebben aan de Heilige Schrift en de Drie Formulieren van Eenigheid, willen we gaarne verklaren dat dit ons standpunt is en we zeker geen behoefte moeten hebben aan een nadere verklaring, gelijk wij zelf een dergelijke nadere verklaring over enig punt der belijdenis evenmin hebben.

Echter mogen we er U aan herinneren dat sinds 1905 een bepaalde dogmatische visie in Uw Kerken getolereerd is. Dat is o.i. voor U een reden om zich na de Vrijmaking, duidelijk uit te spreken over het tolereren van deze visie.

Uw derde vraag informeert of het onze bedoeling is, dat er naast de Belijdenis nog een bepaalde bindende interpretatie van de Belijdenis nodig is.

We antwoorden hierop in het algemeen: neen, in overeenstemming met de door U geciteerde zin uit onze brief, dat we alleen mogen samenkomen op de basis van Schrift en Confessie.

Echter heeft de historie Uwer Kerken ons geleerd, dat men sinds 1892 zei dezelfde Belijdenis te hebben en toch duidelijk gebleken is, dat er verschil in Belijdenis was. U hebt zelf daartegen gestreden.

Dit is voor ons, als U en wij beweren dezelfde Belijdenis te hebben en hetzelfde te belijden, reden van U te vragen om een afwijzing van die bepaalde uitlegging, o.i. verdraaiing van de Belijdenis, die in Uw Kerken sinds 1892 opgeld deed.

Tenslotte vraagt U om een exemplaar van het Rapport, waarin de gronden en het doel zijn aangegeven van het besluit onzer Synode om contact te zoeken met de Gereformeerde Belijders. Zodra de Acta onzer Synode, waarin dit rapport is opgenomen, verschijnen, zullen we een ieder van U een exemplaar toezenden.

We hopen dat ons antwoord U een goed inzicht gegeven heeft in het standpunt onzer Kerken.

Dit antwoord in Uw welwillende overweging aanbevelende, tekenen wij,

Namens Deputaten voornoemd

(w.g.) L. H. v. d. Meiden Voorzitter,
(w.g.) W. Kremer Secretaris.

G.

Deputaten van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken, gehouden te Amersfoort, 1948, voor contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Kampen's-Gravenhage, 31 Mei 1949.

Aan Deputaten van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, gehouden te Utrecht, 1947, voor contact met Gereformeerde belijders.

Hooggeleerde en Weleerwaarde Heeren en Broeders,

De brief, dien wij van U mochten ontvangen onder dagteekening van Juli 1948, kon, tot ons leedwezen, door allerlei oorzaak tot nu toe niet eerder dan thans worden behandeld en beantwoord. Thans tot beantwoording overgaande, volgen wij hem op den voet.

A. Als het belangrijkste punt uit onze correspondentie wordt door U gezien de uitspraak, die onze generale synode van Groningen 1946 heeft gedaan, inhoudende, dat de verklaring der generale synode van Utrecht 1905 betreffende het dusgenaamde „infra- en supralapsarisme”, de dusgenaamde „eeuwige rechtvaardigmaking”, de dusgenaamde „onmiddellijke wedergeboorte” en de dusgenaamde „onderstelde wedergeboorte” veelszins onjuist en daarom reeds als pacificatiemiddel ondeugdelijk is, en dat deze verklaring door onze Kerken niet meer voor haar rekening wordt genomen.

U constateert in bovenbedoelden brief, dat wij — ditmaal bedoelt U blijkbaar onze Kerken — niet radicaal afscheid genomen hebben van „1905”; dat wij formeel ons hebben verwijderd van „1905”, „materieel niet”. Op grond daarvan verzekert U, uiteraard nog zonder hierover een uitspraak van Uw Kerken te kunnen aanvoeren, dat de uitspraak van onze Kerken in Groningen 1946 voor Uwe Christelijke Gereformeerde Kerken onbevredigend is.

In het voorbijgaan zij ons de opmerking veroorloofd, dat naar onze bescheiden meening Uw deputaten in Juli 1948, formeel genomen, toch niet met recht verklaren kunnen, dat een uitspraak van onze Kerken in 1946 voor Uw Kerken onbevredigend is. De Acta Uwer generale synode van 1947 zeggen dienaangaande niets. Een uitspraak Uwerzijds, dat Uw Kerken een benaamde uitspraak van andere Kerken onbevredigend achten, zou o.i. slechts dan genoegzaam gefundeerd zijn, indien de Kerken zelf zich in dien zin hadden uitgesproken. Maar wij willen thans hier niet nader op ingaan.

Ter staving van Uw meening in dezen wijst U erop, dat in onze Groningsche Synode ook ter tafel is geweest een voorstel, om de verklaring van 1905 „terug te nemen”, en U vraagt zich af, waarom dit voorstel niet is aangenomen. Wij meenden, dat de Acta der Groningsche synode zelf U antwoord kunnen geven op de gestelde vraag, en zonden U daarom een exemplaar ervan toe. Ten overvloede, deels ook bij herhaling, mogen we evenwel ter beantwoording van wat voor U nog een vraag is, U herinneren aan 't feit, dat duidelijk in Groningen werd uitgesproken:

a) door de rapporterende commissie:

1. dat de synode van 1905 „slechts een pacificeerende verklaring heeft afgelegd, teneinde de beroering, welke naar aanleiding van deze leergeschieden in onze Kerken verwekt was, te bedaren” (bl. 163);

2. dat „meer dan eens” in de Gereformeerde Kerken tusschen 1905 en 1942 „openlijk critiek op deze verklaring” is uitgeoefend, zonder dat iemand deswege werd bemoedigd”, waaruit reeds genoegzaam blijkt, dat ze nimmer beschouwd is als een kerkelijk stuk van confessioneel gezag (bl. 163);

3. dat de synode van Groningen 1946 bij het afscheid nemen van de betwiste formule zich ervoor zou dienen te wachten haar anders aan te dienen dan ze altijd geweest is: geen confessioneel geschrift, doch een ondeugdelijk en thans geheel overbodig pacificatiemiddel (bl. 184);

b) door de synode van Groningen zelf:

1. dat zij overwoog, „dat in de verklaring van 1905 betreffende de vier genoemde theologische vraagstukken onderscheidene uitdrukkingen voorkomen, die met goede reden kunnen en mogen en zullen weerproken worden”; (bl. 57, vgl. bl. 59);

2. dat bedoelde verklaring veelszins onjuist is (bl. 58, 59);

3. dat ze daarom reeds als pacificatiemiddel ondeugdelijk is (bl. 59).

Naar onze meening is hiermee genoeg gezegd. Het verwondert en snijft ons, dat U op onze in dezen aan U gegeven argumenten niet ingaat. Zolang dit niet geschiedt, kunnen wij aan het gezegde niet veel toevoegen.

Het zal U duidelijk kunnen zijn, dat onze Groningsche synode een stuk, dat in zijn geheel werd ter zijde gesteld, en zóó als het daar ligt ondeugdelijk,

en in „onderscheidene” punten onjuist, ja „veelszins” onjuist genoemd is, niet meer behoefde te ontleden, om daarin punt voor punt, en zin voor zin, en term voor term te onderzoeken, en in bondige critiek hetzij te aanvaarden hetzij te verwerpen.

Wel herinneren we ons, dat zoowel in de debatten ter synode als in onze pers gebleken is, dat ook nog andere punten dan dat ééne, dat U zoo bijzonder bezig houdt, de volzin nl. inzake het „voor wedergeboorte houden”, onder ons onjuist en verwerpelijk geacht worden. Wie „1905” alleen op dat ééne punt zou willen bestrijden, zou naar onze meening het stuk in zijn geheel met te groote toegevendheid behandelen. En zoo meenen wij, dat Uw omschrijving van het „afscheid”, dat in 1946 van de „verklaring” van 1905 werd genomen, niet juist is. U zegt: dat afscheid was niet radicaal. Wij meenen, dat een verklaring, die reeds als pacificatiemiddel ondeugdelijk genoemd wordt, dan des te meer als eventueel confessioneel geschrift ondeugdelijk geacht wordt en nimmer, al ware het maar als pacificatiemiddel, terug kan keeren. En dat een afscheid alleen dan radicaal kan zijn, wanneer het weigert imaginair te zijn, bijvoorbeeld door ter zijde te stellen wat in de aangegeven qualiteit nimmer aanwezig geweest is.

Laat ons een voorbeeld mogen gebruiken: als iemand weigert van een „huishoudster” afscheid te nemen, op zulk een manier en in zulke termen, dat men uit zijn eigen afscheidswaard zou mogen en moeten opmaken, dat hij haar als „huisvrouw” laat gaan, dan kan men hem toch daarom niet in gebreke stellen? Dan kan men hem toch niet verwijten, dat zijn afscheid niet „radicaal” en slechts „formeel” was, en niet „materieel”? Wie hem toch van een niet-radicaal, niet-materieel afscheid zou willen betichten, wetende, dat de man zelf verklaart: die vrouw was mijn huishoudster en niet mijn huisvrouw, die moet één van beide: of hij moet aantoonen, dat die huishoudster inderdaad zijn huisvrouw geweest is, of hij moet ons duidelijk maken, dat en waarom iemand verplicht is, zich dan maar als echtbreker te presenteren ter bevrediging van de verlangens van anderen, die hun opvatting van de relatie tusschen hem en zijn huishoudster graag zagen verdisconteerd in zijn afscheidswaard.

B. Intusschen hebben wij geen behoefte aan een steekspel in woorden. Indien U meent, betreffende eenig stuk der leer ons vragen te moeten stellen naar aanleiding van een door ons als onjuist en ondeugdelijk terzijde gestelde verklaring, die thans reeds 44 jaar oud is, dan hebt U daartoe de vrijheid; en dan willen wij gaarne U antwoorden, indien U maar aangeeft, welke passages uit bedoelde verklaring van 44 jaar geleden U op het oog hebt, en op welke gronden U deze voor een nog nadere gedetailleerde disqualificatie in aanmerking wilt zien komen. Op geen enkel punt zullen wij de vervulling van onze begeerte naar een nadere ontmoeting in den weg willen staan, door op serieuze vragen een antwoord te ontwijken. Wij achten het mogelijk, dat in uitspraken, die kerkelijke vergaderingen Uwerzijds in het verleden deden, ook voor ons aanleiding zou kunnen liggen voor het stellen van vragen en vertrouwen bij U soortgelijke bereidheid te zullen ontmoeten in zulk een geval.

C. Komende tot het tweede deel van Uw brief merken wij het volgende op.

Indien het bezwaarschrift van Uw (en onze) vaders uit den jare 1892 het een overwegend bezwaar genoemd heeft, voor gereformeerd te erkennen wat door voorgangers der Doleerenden is uitgesproken en geleerd omtrent wedergeboorte en doop, dan willen wij het volgende onder Uw aandacht brengen:

1. ook wat voorgangers der „Afgescheidenen” (of van onze eigen Kerken, of van Uw Kerken) op bepaalde punten hebben geleerd of uitgesproken, zou bij diepgaand onderzoek misschien moeten worden afgewezen;

2. de vraag is maar, wat de Kerken leeren en handhaven tegen opkomende en aangewozen dwalingen;

3. de door U aangehaalde uitspraak van 1892 inhoudt zich van een preciese omschrijving van de betwiste leer dezer voorgangers van „Doleerenden”;

4. in zóó verre is ze toch wel minder bepaald dan die van onze Kerken, die van een verklaring, waarin het naar Uw eigen zeggen U het meest interesseerende punt was opgenomen, hebben uitgesproken, dat ze in haar geheel genomen veelszins onjuist was, en als confessioneel stuk (a fortiori) ondeugdelijk;

5. U verwijst naar een bezwaarschrift van Uw voorgangers in 1892; welnu, wij kunnen nogmaals U verwijzen naar bezwaarschriften van fungerende of aanstaande ambtsdragers uit onze Kerken, die in of na 1942—44 ook op het door U genoemde punt (de onderstelde wedergeboorte) openlijk de betwiste formule hebben veroordeeld als onschriftuurlijk;

6. Uw Kerken hebben de door U bedoelde voorgangers erkend als ambtsdragers, die men bleef erkennen; onze Kerken hebben welbewust de door ons bedoelde fungerende of aanstaande ambtsdragers gehandhaafd of in den dienst bevestigd.

En voorts: indien Uw synodale uitspraak van 1893 niet verder gaat dan het oordeel, dat de leer omtrent de veronderstelde wedergeboorte geen leer der Gereformeerde Kerk is, dan mogen wij U vragen: staat het met onze Ker-

ken a
noemde
Gerefor
formeerd
wat de
sproken

D. U
ren bij
ma, pu
Kerken
jaar 19
Janssen
Gerefor

Hij
wat me
door ee
en dan
schrift
zijn. W
dat da
steem”
is voor
Tegenov
fectie”
hebben
leer des

Is da
niet lees
kende u
noeg he

Bij da
gezel
gen het
steem
bezwaa
Doleer
Gerefor
bij de v
den ov
ben doe
verschil
grenzen

Indie
te heb
zaam
gen, wa
na 194

De V
reforme
gaf, „d
de wijz
Kerk u
geen s
leerstuk
dat me
gen inz
punt”

Maar
en ons
Groning
met de
juist en
hebben
geleed

1946 ge
te min
ren bep
wichts
reforme
Da V
is, toer
geen
nighe
gen is
Da V
veroord
den is
Kreuler
was”.
de stri
het ge
schonke
ken sc
Wij me
te zijn.
ling-de
dat er
niet an
Uw kin

El. A
crete v
bepaald
de Belij
1892 op
Als
U aan,
„dat m
bn en
Belijder
Maar
kenen
sproken
wij dez
„betreft
onrus
gena